خلاصی کردان کاوران اسب را بزنا نیره ضامن باشد یا نه اجاب شیخ الاسلام برهان الدین انه
یضمن وان کان الروایة بخلافه وهی ان المودع اذا دل سارقا علی الودیعة یضمن لانه التزم وحفظ
المودع اذا دل لا یضمن فاعتبرها بمسئلة العاریة اذا کانت بغیر حق وفی غصب العبد وما یتعلق
به فی جنایات فتاوی رشید الدین اذا امر عبد غیره بالاباق او قال له اقتل نفسک ففعل یجب
علیه قیمة العبد ولو قال له اتلف مال مولاک فاتلف لا یضمن الآمر وهذا لان امره بالقتل والا
باق صار غاصبا لانه استعمله فی ذلک الفعل اما بالامر باتلاف مال المولی لا یصیر غاصبا مال المولی
وانما یصیر غاصبا للعبد والعبد المغصوب قائم لم یهلک واما التالف مال المولی بفعل العبد وذکر
فی متفرقات فتاوی الدیناری مردی غلامی را گفت وحرامه را خبر کرد که بنزدیک شیب پارسی
غلام را برد این غلام بگریخت یا وان دار بود یا نه اجاب نی والله اعلم واقعة الفتوی
بنده یکی بگریخت وبنده دیگری را با خود برد بنده برید حاضر شد خداوندان دیگر نواید که قیمت
بنده خود از بنی بنده طلب کند قیل ینبغی ان یملک ذلک ویجبر المولی علی بیعه لانه اتلاف فعلم والله
اعلم فی غصب الصغری من استعمل عبد الغیر کان بمنزلة قبضه حتی لو هلک فی ذلک العمل یضمن وکذا
لو اودع رجلا عبدا فبعثه المودع فی حاجته صار غاصبا وذکر فی قسمتها عبد بین اثنین استخدمه
بغیبة صاحبه فمات فی خدمته لا یضمن وفی الدرایة یضمن وفی نوادر هشام انه یضمن فی العبد ایضا
وکذا ذکر فی بعض اصول الفقه ان التصرف فی الجاریة المشترکة لا یوجب الضمان کالاستخدام
وان کان لا یحل له وطئها وفی شرکة مختصر القدوری وشرکة الاملاک العین یرثها رجلان او
یشتریانها فلا یجوز لاحدهما فی نصیب الآخر الا باذنه وکل واحد منهما فی نصیب صاحبه کالا
جنبی وذکر فی غصب الذخیرة سئل شمس الاسلام عمن استعمل عبد الغیر او جاریة الغیر کان فی
حالة الاستعمال قال هو ضامن بمنزلة الغاصب اذا اتی من یده ومن استعمل عبدا مشترکا
او حمارا مشترکا بینه وبین غیره یضمن نصیب شریکه وذکر صاحب الذخیرة فی فتاواه استعمال
عبد الغیر یوجب الضمان سواء علم انه عبد الغیر او لم یعلم وکذا لو قال العبد انا حر فاستعمله
ثم ظهر انه عبد یضمنه وفی فوایده رجل جاء الی آخر وقال انا حر فاستعملنی فی عمل فاستعمله
فهلک الرجل ثم ظهر انه عبد یضمن قیمة العبد سواء علم او لم یعلم وهذا اذا استعمله فی عمل نفسه
اما اذا استعمله فی عمل غیره لا یضمن لانه لا یصیر به غاصبا کما اذا قال لعبد الغیر ارتق الشجرة
واکسر الخشبی لتاکله انت فسقط لا ضمان علی الامر ولو قال لتاکله انت وانا افتی القاضی
الامام فخر الدین قاضیخان انه ینبغی ان یضمن قیمة کله لانه استعمله کله فی منفعته کذا علی حاشیة بعض
کتب الذخیرة وفی فوایده ایضا غلام حمل کوزا داد لیغتسل الی بیت مولاه باذنه فدفع
الیه کوزه لیحمله ماله من الحوض بغیر اذن المولی فهلک العبد فی الطریق قال صاحب المحیط
یضمن نصف قیمته ثم قال فی المرة الثانیة یضمن کل قیمة العبد لان فعله صار با سم الاستعمال
فیصیر غاصبا کل العبد وفیها ایضا امر عبد غیره باستهلاک مال انسان ففعل المولی بغرم
ذلک ثم یرجع المولی علی الامر لان الامر صار مستعملا للعبد فصار غاصبا وکذا لو امر صبیا با
ستهلاک مال انسان یضمن الصبی ثم یرجع علی الآمر وفیها ایضا لو استعمل عبد غیره فهلک

العبد

العبد بعد ما فرغ من الاستعمال قال ینبغی ان یکون الجواب فیه کالجواب فیما اذا غصب دابة رجل
من الاصطبل ثم ردها الی الاصطبل ولم یردها علی المالک فیه روایتان فی روایة یبرأ وفی روایة
لا یبرأ وکذلک فی مسئلة العبد اذا استعمل فی غیبة المالک وان استعمله فی حضرة المولی فما لم یرده
علی المالک لا یبرأ البتة کما لو غصب من ید المالک وسئل رحمه الله عمن غلام جاء الی فصاد وقال
افصدنی ففصده فصدا معتادا فمات من ذلک السبب قال یضمن قیمة العبد عاقلة الفصاد
وکذلک الصبی تجب دیته علی عاقلة الفصاد وفیها ایضا اذا غصب عبدا ومعه مال المولی
فانه یصیر غاصبا للمال حتی لو ابق العبد یضمن الغاصب المال وقیمة العبد وفی طریقه بعض
المشایخ فی مسئلة غصب المنافع من غصب حرا وعلیه ثیاب فانه لا یجب علی الغاصب ضمان ثیابه
الا انه یجب به واما لو غصب عبدا وعلیه ثیاب فانه یجب ضمان الثیاب کما یجب علی الغاصب
ضمان عینه وکان ضمان ثوبه تبعا لضمان عینه وفی غصب المحیط ورد فتوی من بعض البلدان
ان رجلا کان یکسر حطبا فجاء غلام انسان وقال اعطنی القدوم حتی اکسر انا فاجمع ان یعطیه
فالح علیه فی ذلک واخذ منه القدوم وکسر بعض الحطب ثم قال انت تاخر حتی اکسر فاتی بالحطب
وکسر الغلام فضرب بعض المکسور من الحطب فی عینه وذهب عینه لا یکون علی صاحب الحطب
شیء لان صاحب الحطب لم یامر الغلام بکسر الحطب ولم یستعمله فی شیء وانما فعله العبد
باختیار نفسه ولا یکون الرجل ضامنا لشیء وفی التجرید اذا استخدم عبد رجل بغیر امره او
اقاد دابته او ساقها او حمل علیها شیئا او رکبها بغیر اذنه فهو ضامن عطب فی تلک الخدمة
او غیرها وفی الذخیرة رکب دابة غیره فتلفت ضمن ساقها او لم یسقها فی ظاهر الروایة وفی
روایة الحسن یضمن اذا ساقها وفی النوازل غصب عبدا ثم رده وقد اعور عنده فضمن
الارش ثم باعه مولاه فانجلی البیاض فی ید المشتری رجع الغاصب بما دفع من ارش العین
علی البایع فی الفتاوی الدیناری کنیزکی را دقت مارا دست وی گرفت السوء چنین
می گوید که این کنیزک گفت که من آزادم رها کردم قال اگر بوقت گرفتن اشتهاد نکرده باشد
ضامن است خداوند گرفته ام ضامن بود واگر اشتهاد کرده بود قول وی باشد با سوگند
الغصب من الصبیان وضمانهم والجنایة علیهم والرد علیهم فی فتاوی محمد بن الفضل
ولو غصب من صبی شیئا ثم رده علیه ان کان الصبی من اهل الحفظ صح والا فلا ویکون بمنزلة
ما لو دفع السرج علی ظهر دابة الغیر ثم اعاد الی ظهر الدابة لا یصح ولو غصب من عبد محجور
شیئا ثم رده علیه برئ من ضمانه فی بیوع الجامع فی الفتاوی فی مسائل نجم الدین ثم قال
فی فتاوی الفضل وان کان الغاصب استهلک المغصوب حتی ضمن القیمة فدفعها الی الصبی
ان کان ماذونا له فی التجارة صح وبرئ من ضمانه وان لم یکن ماذونا له لا یبرأ لان دفع القیمة
یتضمن التملیک قلت وفهم من هذا جواب المسئلة فی دفع القیمة الی العبد المغصوب
منه ایضا ان کان محجورا علیه لا یصح وان کان ماذونا له یصح صبی اخذ دجاجة انسان
ولم یحولها من مکانه ثم ارسلها حتی ضاعت قال القاضی الامام فخر الدین یضمن وبه افتی و
قال صاحب المحیط لا یضمن ما لم یحولها فالقول الاول قول ابی یوسف والثانی قول محمد